

TEMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASI PARTİSİ
GENEL BAŞKANLIĞI

Sayı: 15592

Tarih: 19.12.2025

10/3527

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Şırnak ili Cizre ilçesi sınırlarında planlanan Nerdüş HES ve Sulama Barajı Projesi kapsamında; çevresel etki değerlendirme sürecinde yaşanan hukuka aykırılıklar, kültürel mirasın korunmasına ilişkin çelişkili idari kararlar, orman, tarım ve mera alanlarının tahsisi yoluyla ekosistem bütünlüğünün bozulması, “güvenlik” gerekçesiyle köylerin yerleşime kapalı tutulması suretiyle mülkiyet ve yerleşim haklarının askıya alınması ile kamu kurumları arasında parçalı ve sorumluluktan kaçan bir idari işleyişin ortaya çıkardığı çok yönlü hak ihlallerinin tüm boyutlarıyla araştırılması; sorumluların tespiti ve benzer ihlallerin önlenmesine yönelik kalıcı ve bağlayıcı tedbirlerin belirlenmesi amacıyla, Anayasa’nın 98. ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nün 104. ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis Araştırma Komisyonu kurulmasını arz ederim.

Nevroz UYSAL ASLAN

Şırnak Milletvekili

GEREKÇE

Şırnak ili Cizre ilçesi sınırlarında planlanan Nerdüş HES ve Sulama Barajı Projesi, yalnızca bir enerji ve sulama yatırımı olarak ele alınamayacak ölçüde; çevre hukukunun, kültürel mirasın korunmasına ilişkin ulusal ve uluslararası yükümlülüklerin, mülkiyet ve yerleşim hakkının, idarenin tarafsızlığı ve hukuk devleti ilkesinin eş zamanlı olarak ihlal edildiği çok katmanlı bir kamu yönetimi sorununa dönüşmüştür.

Projeye ilişkin Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) raporunu hazırlayan Moment Çevre Danışmanlık Mühendislik Ticaret Limited Şirketi tarafından 12.10.2022 tarihli ve 464 sayılı yazı ile Mardin Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'ne başvuru yapılmıştır. 9 Ağustos 2023 tarihinde Kurul uzmanlarınca "yerinde inceleme" gerçekleştirildiği iddia edilerek, 10 Ağustos 2023 tarihli uzman raporunda projenin "talep konusu taşınmazın herhangi bir arkeolojik/kentsel sit alanında kalmadığı" yönünde görüş bildirilmiştir. Bu rapora dayanarak Mardin Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'na gönderdiği E-77014512-165.02.04-6063568 sayılı yazısı ile projenin yapılmasında 2863 sayılı Yasa kapsamında herhangi bir sakınca bulunmadığı yönünde görüş bildirmiştir.

Ancak bu raporun ardından, yine Mardin Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından 24 Haziran 2024 tarihli ve 865 sayılı karar ile, Çağlayan Kalesi ve Yerleşim Alanı 1. derece arkeolojik sit alanı olarak tescil edilmiştir.

Bu tescil kararına rağmen sit sınırlarının baraj gövdesi ve etki alanı ile çakışıp çakışmadığına dair net ve şeffaf bir teknik rapor ÇED raporuna dahil edilmesi anlamında ilgili bakanlığa ve kamuoyuna sunulmamış, danışma kurulu toplanmamış ve sit kararı ÇED dosyasına yansıtılmamıştır.

Bu süreçte; DEM Parti milletvekilleri, Özgölük için Hukukçular Derneği (ÖHD) üyesi avukatlar ve barajın etki edeceği köyde taşınmazı bulunan köylülerin katılımıyla, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nda Nerdüş HES ve Sulama Barajı Projesi'ne ilişkin olarak 2 Temmuz 2025 tarihinde gerçekleştirilen İnceleme ve Değerlendirme Komisyonu toplantısına katılım sağladık. Tüm bu hukuksuzluklar toplantıda açıkça tarafımızca dile getirilmiştir.

Bu toplantıda dile getirilen itirazlar ve ortaya konulan hukuka aykırılıklar, ÇED sürecinin seyrini değiştirmemiş; aksine idare, bu itirazları içeriksel olarak değerlendirmek yerine, süreci mevcut idari görüşler üzerinden tamamlamayı tercih etmiştir. Nitekim bu yaklaşımın somut yansıması olarak, 11 Kasım'da verilen Nihai ÇED kararında, Kültür ve Turizm Bakanlığı Mardin Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nün 07.10.2025 tarih ve E-77014512-165.02.03-7370404 sayılı görüşüne dayanılarak itirazlara cevap verilmiştir. Kurul'un ilgili yazısından anlaşıldığı üzere; projenin A Geçirimsiz Malzeme ve Kaya-1 Malzeme alanında 1 adet 1.derece arkeolojik sit alanı ve 1 adet 1. Grup yapı olarak tescilli kültür varlığı, sulama sahasında 5 adet 1. Derece ve 1 adet 2. derece sit alanı bulunmaktadır. İlgili yazının devamında sit alanları ile ilgili Bilim Komisyonu oluşturulacağı ve bu komisyon tarafından hazırlanacak rapor doğrultusunda Kurul Kararı verileceği ifade edilmiştir. Ancak tüm bu tespitlere rağmen her ne kadar taahhütler doğrultusunda denilse de "ÇED sürecinin tamamlanmasında herhangi bir sakınca olmadığı" yönünde görüş bildirilmiştir. Bu yaklaşım, kültürel miras hukukunun temel ilkesi olan önleyicilik ve koruma önceliği ilkesini tersyüz eden "önce kabul et, sonra görmezden gel" pratiğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak 15 Aralık 2025 tarihinde söz konusu ÇED olumlu kararı çıkmıştır. Bu karar ile birlikte baraj ve HES projesine ilişkin inşaat faaliyetlerinin başlamasının önünde fiili hiçbir engel kalmamış olup; başlanacak çalışmaların arkeolojik sit alanları, kültürel miras varlıkları, ekosistem ve yaşam alanları üzerinde geri dönüşü mümkün olmayan tahribatlara yol açacağı açıktır. Nitekim kazı, dolgu ve altyapı çalışmalarıyla birlikte hem kültürel hem de doğal varlıklar açısından telafisi imkânsız kayıplar yaşanması kaçınılmaz hâle gelecektir.

Ancak söz konusu proje alanında yaşanan hukuksuzluklar yalnızca ÇED süreci ve kültürel mirasın korunmamasıyla sınırlı kalmamış; aynı coğrafyada "güvenlik" gerekçesiyle işletilen uygulamalar yoluyla yurttaşların mülkiyet ve yerleşim haklarının da sistematik biçimde askıya alındığı daha kapsamlı bir tabloyu ortaya çıkarmıştır.

Şöyle ki; söz konusu bölgede yer alan Hisar ve Çağlayan (Şax ve Heblêr) köyleri, yıllardır "güvenlik" gerekçesiyle yerleşime kapalı tutulmaktadır. Ancak bir yurttaşın CİMER başvurusuna verilen yanıt ve ardından yapılan Bilgi Edinme başvurularına Milli Savunma Bakanlığı tarafından verilen resmi cevap, gerçeği açığa çıkarmıştır. Söz konusu cevapta Bakanlık; Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 10.03.2009 tarihli ve 480 sayılı yazısı ile 57.280.000 m² büyüklüğündeki orman vasıflı alanın, atış ve tatbikat alanı olarak kullanılmak üzere 49 yıllığına kendilerine tahsis edildiğini, Hisar köyünün bu alanın içinde kaldığını, atış ve tatbikat

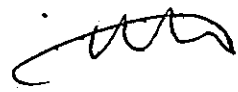
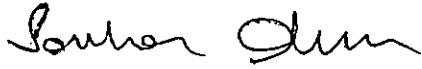
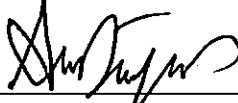
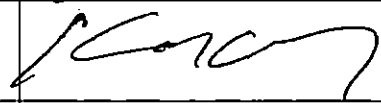
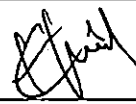
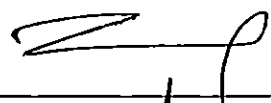
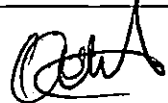
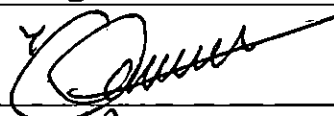
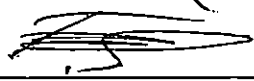
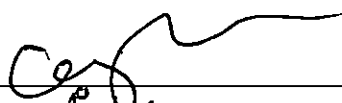
alanı olarak kullanılan arazide dava süreci devam eden alanların bulunduğunu, eski mülklerin bulunduğu alana isabet edecek şekilde atış faaliyeti "gerçekleştirmediklerini" açıkça ifade etmiştir.

Söz konusu tahsis alanı içerisinde, dava süreci devam eden özel mülkiyet taşınmazlarının, köy ortak alanlarının ve eski yerleşim izlerinin bulunduğu resmi yazışmalarla sabittir. Buna rağmen, taşınmazların hukuki durumu kesinleşmeden uzun süreli askerî tahsis yapılması; mülkiyet hakkının korunması, hukuki güvenlik ve ölçülülük ilkeleri bakımından ciddi soru işaretleri doğurmaktadır. Ayrıca bu tüm süreç boyunca yurttaşların rızasının alınmadığı, konu hakkında bilgilendirilme yapılmadığı ve itiraz mekanizmalarının işletilmediği de ortadadır.

Bu tablo, aynı coğrafyada bir yandan baraj ve HES projeleriyle doğaya müdahale edilirken, diğer yandan arkeolojik sit alanlarının varlığının kabul edildiği, eş zamanlı olarak da geniş alanların askerî tatbikat sahasına dönüştürüldüğü çoklu ve çelişkili rejimlerin işletildiğini göstermektedir. Ancak bu rejimlerin hiçbirinde yerel halk, taşınmaz malikleri ve köylüler özne olarak tanınmamakta; karar süreçlerinin tamamı yurttaşın dışında, kapalı ve denetimsiz biçimde yürütülmektedir. Bu durum, kamu yararı kavramının içinin boşaltıldığını; yerine rant, güvenlikçilik ve hafıza silmeyi esas alan eko-kırım eksenli bir yönetim anlayışının ikame edildiğini göstermektedir.

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın orman ve mera alanlarının korunmasına ilişkin anayasal ve yasal yükümlülükleri; DSİ'nin faaliyetlerinin ekosistem, tarımsal üretim ve su varlıkları üzerindeki etkileri; Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın kültürel mirası koruma sorumluluğu; Millî Savunma Bakanlığı'na yapılan uzun süreli tahsislerin mülkiyet hakkı ve yerleşim özgürlüğü üzerindeki sonuçları birlikte değerlendirildiğinde, Nerdüş Projesi özelinde yaşananların münferit idari hatalar olarak ele alınması mümkün değildir.

Bu nedenle TBMM'nin, söz konusu proje kapsamında ortaya çıkan çevresel, tarihsel, kültürel, mülkiyet ve yerleşim hakkı ihlallerini bütünlüklü biçimde ele alması; ilgili tüm kurumları dinleyerek sorumluluk zincirini açığa çıkarması; yargı süreçleri sonuçlanmadan geri dönüşü olmayan tahribatlar yaratılmasının önüne geçecek bağlayıcı tespit ve öneriler geliştirmesi zorunlu hâle gelmiştir. Meclis Araştırma Komisyonu kurulması, yalnızca Nerdüş Projesi bakımından değil, benzer projelerde tekrar eden yapısal ihlallerin önlenmesi açısından da tarihsel bir sorumluluktur.

1	MERAL DANIŞ BEŞTAŞ	ERZURUM	
2	ÇİÇEK OTLU	İSTANBUL	
3	HAKKI SARUHAN OLUÇ	ANTALYA	
4	HALİDE TÜRKOĞLU	DIYARBAKIR	
5	ÖZGÜL SAKİ	İSTANBUL	
6	AYŞEGÜL DOĞAN	ŞIRNAK	
7	MEHMET RÜŞTÜ TIRYAKİ	BATMAN	
8	ZÜLKÜF UÇAR	VAN	
9	KAMURAN TANHAN	MARDİN	
10	HÜSEYİN OLAN	BİTLİS	
11	SEVİLAY ÇELENK ÖZEN	DIYARBAKIR	
12	YILMAZ HUN	İĞDIR	
13	ÖZNUR BARTİN	HAKKARİ	
14	ÖMER ÖCALAN	ŞANLIURFA	
15	NEJLA DEMİR	AĞRI	
16	FERİT ŞENYAŞAR	ŞANLIURFA	
17	CEYLAN AKÇA CUPOLO	DIYARBAKIR	
18	İBRAHİM AKIN	İZMİR	
19	KEZBAN KONUKÇU	İSTANBUL	
20	MAHMUT DİNDAR	VAN	